

BU DOSYAYI KALDIRIYORUM

-Ermeni Meselesi-

Gözden geçirilmi ilâveli
2. Baskı
376 Sayfa

Yunus ZEYREK

Ankara 2011

Bu kitabın mevcudu vardır.
Fiyatı: Posta ücreti dâhil: 20 TL.
İstem adresi: zeyrek.y@gmail.com
0506 468 62 45

Ç İNDEK İLER

ÖNSÖZ

1. Biz, Ermeniler ve Onlar
2. Tarihte Türk Varlığı içinde Ermeni Hareketleri
3. Bir hanetin Anatomisi
4. Haçlı Yürüyüşü ve Ermeniler
5. Bir ahit Anlatıyor
6. Hey'et-i Tahkikiye Erzurum'da
7. Kim Kimden Özür Dilemeli?
8. Tarihimizle Yüz Yüze
9. Ku atmanın Yerli Birlikçileri
10. Sarı Gelin Türküsü ve Efsanesi
11. Hayallerin Bitti i Yer: Kars
12. Türk Basımında Ermeni Meselesi
13. Birinci Dünya Sava mında Karda Yardımla ması
14. Bir Harpcede Yetimin Hatıraları
15. Böyle Kom u Dü man Ba ma
16. Bir Hariciyecinin Notları Etrafında
17. Birinci Dünya Sava ı'nda Rus-Ermeni Zulmünden Sayfalar
18. Ermeni Hatıralarında Gerçekler ve Yalanlar
19. Kars Heykeli
20. Zürih'te Son Tango
21. Ne Yapmalı?

EKLER:

1. Ali Bayramo lu'na Cevap-1
2. Ali Bayramo lu'na Cevap-2
3. Ali Bayramo lu'na Cevap-3
4. Evrensel Gazetesine Cevap
5. Ferhat Kentel'e Cevap

ÖNSÖZ

Elinizdeki kitap, Ermeni faaliyet ve taleplerinin had safhaya eriştiği son yıllarda, farklı zamanlarda kaleme alınmış yazılardan meydana gelmektedir.

Bu meseleyle ilk defa Ahmet Refik'in *Kafkas Yollarında* adlı eserini Osmanlıcadan yeni yazımıza nakledeceken, 1978 yılında aına oldum.* O tarihten itibaren okuduklarım, dinlediklerim, duyduğuklarım ve araştırmalarım, beni bu yazıları yazmaya sevk etti.

Ben, o bölgenin çocuğuyum, Ardahanlıyım. Örenciliğimin yedi yılını Erzurum'da yaşadım. Bu husus, herhalde kayda değer bir keyfiyettir. Zira meselenin insanî ve psikolojik yönü de önemlidir.

Kitapta yer alan yazıların bir kısmı, muhtelif basın organlarında neşredilmiş, bazıları akademik ortamlarda konferans şeklinde verilmiş ve birkaçı da sonradan kaleme alınmıştır.

Bu, bir tarih kitabı değildir. Ama takdir edilir ki burada işlenen olaylar ve yorumlar, tarihten habersiz de anlatılamaz. Biz, tarih kaynaklarına bakarak meseleyi farklı açılardan ele aldık. Denilebilir ki, bu kitabı oluşturan yazıların her birinin ayrı bir içeriği ve metodu vardır: Kimi bir makale, kimi hatıra, kimi belge, kimi hikâye ve kimi de bir tenkit mahiyetindedir. Bazı talihsiz kimselere verdiğim cevapları da son bölüme ekledim.

Bu hâliyle kitabın kolay okunacağını tahmin ediyorum.

Kökü daha önceki yıllara gitse de yaklaşık yüz seneden beri kan ve kinle yakamıza yapışmış olan Ermeni belâsıyla ilgili bu dosyanın gündemden çıkması gerekir. Çeride ve dâridâ yolumuzu kesmek isteyenlerin elindeki bu içi boş dosya, artık miadını doldurmuştur.

Tarihî ve insanî gerçekleri anlatırken her çevrelerini rahatsız ettiğimin farkındayım. Böylece, düman kazanma sanatını da icra etmiş oluyorum herhalde! Ama bu çevreler, hangi haklının, hangi dosyanın, muarız olmamı ki...

bu hususu bilhassa belirtmek gerekir:

Elinizdeki kitap, kin ve nefreti beslemek niyetiyle yazılmamıştır. Dünyanın dört bir yanında kin ve nefret anıtı dikenleri alkışlayanlar, yurdumuzda ilmin ve hakkın sesini boşmak için elden geleni yapmaktadırlar. Biz, sadece hakkın ve haklının sesini duyurmak istedik. Zaten bu kitap, tamamen kaynakların ihtiyacına başvurularak kaleme alınmıştır. Dolayısıyla meseleye objektif olarak bakıldığında rahatlıkla söylenebilir.

Bu kitap, birilerinin vehmettiği “tarih korkusu, tarihle yüzleşmek, tarihle barışmak veya tarihle hesaplaşmak” gibi endişelerden uzak, sadece sürüp giden bir fitnenin tarihî macerasını genç nesillere anlatmak ve yeti kinlere de hatırlatmak maksadıyla hazırlanmıştır. Binaenaleyh birileri bunu bir savunma olarak yorumlamamalıdır.

Akla gelmez bir iftira kampanyasıyla milletimizin alınına bir leke sürülmek istenmektedir. Birisi der ki, “*iftira, kötü köpek gibidir; kaçanın ardından ürür, pervasızca yüzüne baktın mı sesini keser.*” Bu kitap, işte o mel'un köpeğin suratına vakarla bakmanın ifadesidir.

Bugün yurdumuzda yaşıyan masûm Ermeni vatandaşlarımız, her türlü itham ve töhmetten varestedir. Binaenaleyh birileri durumdan kendine vazife çıkarmamalıdır.

Carlyle, “*Her insan, bir tarihçidir.*” der. Tarihe, milletimize ve bugünkü nesillere karşı ilmi bir sorumluluğumun olduğuna inanıyorum. Zira gençlerimiz, millî tarihinden ve geçmiyeti yaşayan olaylardan habersiz yetimledirler. Üniversite gençliği arasında yapılacak sıradan bir yoklama, bize bu gerçeği bütün açıklığıyla gösterecektir.

Kitabımın faydalı olacağına inanıyorum.

Ankara, 10 Ocak 2007

Yunus Zeyrek

* Bu kitap, Kültür Bakanlığı tarafından 1981 ve 1984 yıllarında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından da 2001 yılında olmak üzere üç defa basılmıştır.

K NC BASKI ÜZER NE

Bu kitaptaki yazıların ço u yıllar önce kaleme alınmı tı. İlk baskısının üzerinden de dört seneden fazla bir zaman geçti. Yeni baskısı yapılırken tekrar gözden geçirdik. Bunca zaman sonra yazıları nakzeden hiçbir ey olmadı ı kanaatine vardık. Dolayısıyla burada kısaca temas edece imiz hususların dı nda yazılara müdahale edilecek bir de i me veya geli me olmamı tır.

Son birkaç sene içinde Ermeni meselesiyle ilgili öne çıkan ve burada anılmaya de er üç konu var. **Birincisi**, 2007 Ocak'ında öldürülen gazeteci, Hırant Dink meselesi ısrar ve inatla gündemde tutulmu ; merkez ve din kisveli medya Hırant cinayetinden parsa kapma yarına girmi lerdir. Sayısız TV programı, kitap, haber ve kö e yazıları yayımlanmı tır.

Bir zamanlar hunharca kanı dökülen bunca insanımız, ehit edilen o kadar devlet adamı ve diplomatımızı bir kerecik olsun anmayan bu çevrelerin Hırant Dink olayını bahane ederek milletimize ve tarihimize hakarete varan itham ve saldırılarını nasıl de erlendirmeliyiz... Binaenaleyh kitapta **Ku atmanın Yerli Birlikçileri** yazısına ekledi imiz **Ha iye** yazısındaki de erlendirmelerimiz ciddiyetinden hiçbir ey kaybetmemi tir. Bu bölüm yeniden ele alınarak sadece bazı ilâveler yapıldı.

İkinci konu, yurdumuzdaki kuvvetli lobi faaliyetinin de etkisiyle, kamuoyunda *Ermeni açılımı* adıyla anılan Türkiye-Ermenistan protokolünün imzalanmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti devleti, Azerbaycan'da telâ ve panik havasının esmesine yol açan bu protokol, Ermenistan'la buzları eritme, dostluk münasebetleri kurma ve bu çerçevede sınır kapılarını açmayı gündeme getirmi ti. Fakat geçen zaman içinde görüldü ki Ermeniler, aılıktan ölseler de tarihî, siyasî ve saldırgan emellerinden vazgeçmemektedirler. Bu sebeplerdir ki söz konusu protokol de rafa kaldırıldı, akamete u radı. Zürih'te Son Tango ba lıklı yazı, bu konuyu hikâye etmektedir.

Üçüncü konu bir heykel meselesinden ibarettir. 2011 yılının ilk ayları, daha önceleri Kars'ta yapılan ve henüz tamamlanmamı heykel üzerine tartı malarla geçti. Ermeni ku atmasına içeriden destek veren çevreler, Hrant Dink davasının so umaya ba ladı ı bu günlerde, yeni bir saldırma konusu bulmu lardı. Heykelin yanında toplanan güruh, bunun bir insanlık anıtı oldu unu iddia ederken Karşlılar bu anıtı Ermeni anıtı olarak adlandırmı ve derhal yıkılması için harekete geçmi lerdir. *Kars Heykeli* ba lıklı yazımız, tarihî arka plânıyla bu konuya ı ık tutmaktadır.

Beni arayarak kitap hakkında takdirlerini bildiren de erli okuyucularım ve dostlarım, kitabın yeniden basılmasına da vesile oldular. Kendilerine te ekkür borçluyum.

Ankara, 25 Mart 2011

Yunus Zeyrek

Kitabın ilk yazısı

“Tarihini bilmeyen bir cemiyet, münkarîz olur.”

1. B Z, ERMEN LER ve ONLAR

Ekseri ba kaları için ya ar, ba kaları için çalı ır, ba kaları u runa ölürsün. Keseni doldurmak için de il, karnını doyurmak için kullandı ın sapanın demirini tarlanın ortasında bırakıp tüfe in çeli ine sarılıyorsun... O serhadden bu hududa ko uyorsun... Bulgaristan'da ölüyor, Yunanistan'da ölüyor, Acemistan'da ölüyor, Sırbistan'da ölüyor; yalnız yurdunda, köyünde ölemiyorsun. Sevgilin Ay eci i doya doya öpemiyor, yavrun Mehmedçi i seve seve

büyütemiyorsun... Sen ark'ın kınına giremeyen kılıcsın; dö üle dö üle tavlansın, vurula vurula kırılırsın...

A. H. Müftüo lu (Üzümcü)

1. Giri

Bugün üzerinde ya adı ımız vatan toprakları, asırlardan beri birçok milletin sahip olmak istedi i stratejik önemi haiz bir co rafya parçasıdır. Bu milletler, ngiliz, Fransız ve Ruslarla irili ufaklı di er Hıristiyan topluluklardır. Bir zamanlar Haçlı taassubuyla yurdumuzu istilâya gelenler, günümüzde de bu emellerinden vazgeçmemi lerdir. Onlar, ülkemizin aleyhindeki birçok faaliyete gizli veya açıktan destek vermekte, er kuvvetlere arka çıkmakta ve milletimizin varlı ına kastedenleri himaye etmektedirler.

çimizdeki bazı hain ve gafiller de halkımızı birbirine ba layan millî kültür de erlerimizi tartı ma konusu yaparak, yıpratarak ve yıkararak bu dü manca gayretlere omuz vermekte ve karde kavgasına zemin hazırlamaktadırlar.

Atalarımızdan intikal eden ve bize hayat veren kültürümüzün yeni nesillere aktarılmasına kar ı çıkılmakta, böylece genç ku aklar kökünden koparılarak bo lukta bırakılmaktadır. Batılı misyonerlere içeriden destek veren i birlikçiler, toplumumuzu, Haçlıların teklif ve propaganda etti i hayat tarzını kabul etme noktasına getirmi lerdir. Bu hayat tarzı, bizi inkıraza/yok olmaya götürmektedir. Bu gidi e itiraz eden, millî vicdanı uyanık tutmaya çalı an ve yolumuza ık veren yıldızlar, her türlü vasıtaıyla söndürölmek istenmektedir.

Neredeyse iki yüz yıldan beri sun'i bir Ermeni meselesiyle kar ı kar ıya bulunmaktayız. Bu konuda da ne yazık ki gençli imiz hatta kamuoyumuz yeteri kadar bilgiye sahip de ildir. Plânlı programlı bir dezenformasyon/bilgi çarpıtma faaliyetiyle, ma duru oldu umuz bir dü manlık hareketinin faili konumuna getirilmekteyiz.

2. Ermeniler

Ermeniler kimlerdir? Onların Türk milletiyle hukuku nedir? Dünyayı aya a kaldıran ve gırtlta ımıza sarılan Ermeni meselesinin iç yüzü nedir?

Tarih kaynakları, Ermenilerin asıl vatanının Anadolu de il, Balkanlar oldu unu haber vermektedir. Tarihin muhtelif devirlerinde cereyan eden göçler neticesi Anadolu'ya gelmi , belirli bir bölgede de il, da ınık vaziyette, urada burada yerle mi lerdir. Tarihî vatan olarak gösterdikleri Do u Anadolu'da onlardan önce *Urartu*, *Saka*, *Ar aklı* ve *Bagratlıların* ya adıkları bilinmektedir. Bu toplulukların Türk kavimleri oldu una dair kuvvetli tezler vardır. Ermeni sözü, Yunus Emre'nin de kullandı ı “*yukarı eller-yukarı ülke*” anlamına gelen *Armenya* sözünden çıkmı co rafî bir terimdir. Ermeniler kendilerine *Hay*, ülkelerine de *Hayasdan* demektedirler.¹

Fatih ve Yavuz gibi Osmanlı Padi ahları Do u Anadolu'yu Akkoyunlu ve Safevi Türkmenlerinden almı ; buralar, yüzyıllar boyunca Türk'ün kan ve alın teriyle yo rularak mukaddes vatan hâline gelmi tir.

Ermeniler, Bizans halkı gibi Ortodoks mezhebinden de il, ondan çok farkları bulunan Gregoryen mezhebendendiler.² Bizans, bu toplumu Ortodoks yapmak için büyük baskı ve zulüm yapmaktaydı. O zamanlar Bizans'tan zulüm gören yalnız Ermeniler de il, Süryanîler de Bizans baskısından nasibini almaktaydı. Bu baskılar sonucu küçük Ermeni prenslikleri, yerlerini Bizans'a bırakmak zorunda kalmı lardı.

¹ Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzıo lu, *Armenya/Yukarı-Eller Tarihinin çyüzü*, Türk Tarih Kurumu-Belleten'den Ayrıbasım, Ankara, 1987.

² Domuz eti yememek, tav anı u ursuz saymak, adak kurbanı kesmek, rahiplerin evlenmesi, kadınların yabancı kar ısında ya maklanması, sivri Türk çadırı formundaki kilise mimarîsi vs. gibi hususlar, bu mezhepteki Türk özellikleridir.

Eski Süryanî ve Ermeni tarihçileri, mezheplerine hürmet eden Türk padi ahlalarına minnet ve ükran duymu lardır. Bu sebepledir ki Ermeniler, Malazgirt'te Türklerin tarafını tutmu lardır. Ermenilerin bu tutumunu bilen Bizans Hükümdarı Diyojen, Malazgirt Muharebesine giderken, zaferden emin olarak sefer dönü ü Ermeni mezhebine son verece ine yemin etmi tir. Ama mukadderat onun istedi i gibi tecellî etmemi tir.

Türkler, hiçbir zaman Ermenilerle sava ıp onların vatanını ele geçirmemi tir. 1071 yılında Selçukluların Anadolu'ya geli i, Ermenileri memnun etmi tir. Türkler, Bizans baskısından kurtardı ı Ermenilerin dinine, diline ve kültürüne dokunmamı ; Ortodoks olmadıkları için Bizans zamanında *sapkın* denilerek stanbul'dan kovulan Ermeniler, Fetihten sonra bu ehre dönmü lerdir. Türk yönetimi, onların ziraat ve ticaretle u ra arak rahat bir hayat ya amalarına zemin hazırlamı tır. Gün gelmi Ermeniler, bir *millet-i sadıka* olarak devlet yönetiminde söz sahibi olmu , bakan, ba bakan, müste ar ve büyükelçilik görevleri yapmı lardır.

Türkiye Ermenileri, sanat ve edebiyatta da içinde ya adıkları hâkim zümrenin etkisine girmi ; Türk müzi ine sayısız besteler vermi , Türk halk hikâyelerini dilden dile anlatmı , halaylarını bile Türkçe türkülerle çekmi , Türkçeyi anadili olarak kullanmı lardır.³

Bu toplum, nasıl olmu da tabi oldu u devletin can dü manı kesilmi , Türk'ün gırtlı na sarılmı tır?

3. Rus ilerleyi i ve Ermeniler

Kendini Bizans'ın varisi olarak gören Rus çarlı ı, ba ta *Çargrad* dedikleri stanbul olmak üzere eski Bizans sınırlarını, bu cümleden Osmanlı Devletini ele geçirmeyi, sıcak denizlere, yani Akdeniz'e inmeyi hayal ediyordu. Ruslar, bu hayalin gerçekleşmesi için Osmanlı Devleti'nin zayıf bir anından yararlanma plânları yapıyordu. Tabii ki bunda Osmanlı co rafyasının içinde veya sınırındaki etnik unsurları kullanmanın yollarını arıyordu.

1552 yılında Kazan ehrini yakıp yıkararak ele geçirdikten sonra mütemadiyen Türk co rafyasında geni leyen Ruslar, Altunorda Devletinin de yıkılmasıyla Kuzey Kafkasya'ya geldiler. Burada eyh amil kuvvetleriyle uzun yıllar sürecek bir mücadeleye girdiler.

Gürcistan, Osmanlı tehdidine kar ı kendisini himaye etmesi için Rusları Tiflis'e davet ettiler. Ruslar için gökte ararken yerde bulmak gibi gelen bu teklifle Kafkasların güneyine inme imkânı buldular. 1801 yılında Tiflis'e gelen Ruslar, buraya iyice yerle erek Gürcistan'ın bin yıllık krallık hanedanına ve Gürcü kilisesinin ba ımsızlı na son verdiler. Gürcüler bunu beklemiyorlardı. Büyük bir hayal kırıklı ı ya adılar. Ama olan olmu tu. Hıristiyanlık taassubu her eyin üzerinde tutuldu u için Gürcüler bu tarihten itibaren Rusların en sadık müttefiki olarak Osmanlı ordularına kar ı sava tılar. Hatta bölgede ya ayan Müslümanların buraları bo altması için elden geleni yaptılar.

Bundan sonra güneye ve batıya do ru yapılacak saldırıların ana üssü yapılan Tiflis ehri, Kafkasya'da Rus karargâhı hâline getirildi. Baltık kıyılarından ba layan geni lemeyle gözü doymayan ve her tarafı istilâ ate iyle kavuran Rus hareketinin Tiflis'le sınırlı kalmayaca ı bilinmekteydi. Her fırsatta **Ahıska** üzerine saldırıya geçen Ruslar, defalarca bu ehri kapılarından kovulmu lardı. Ama 1826 yılında Yeniçeri Oca ının kaldırılmasıyla Osmanlı Devleti talimli ordusu olmayan bir devlet durumuna gelmi ti. Navarin'de donanmanın yakılmasıyla da deniz gücünden mahrum bırakılan Osmanlı Devleti'nin bu hâli, Ruslara, arayıp da bulamadı ı fırsatı vermi ti.

Osmanlı'nın do u sınırlarında Gürcistan ele geçirilmi ti. imdi sıra Osmanlı ülkesi ve buradan da sıcak denizlere do ru ilerlemeye gelmi ti. Ruslar, bu hedefe giden yollar

³ 1996 yılında seyahat etti im Gürcistan'ın -yerli Türk ahali 1944 yılında sürgüne gönderilen- Ahıska ehrindeki Ermenilerle Türkçe konu mu tuk. Bir TV muhabirinin 2005 yılı mayısında Beyrut'ta yaptı ı röportajlardan Anadolu'dan giden Ermenilerin hâlâ Türkçe konu tukları anla ılmaktadır. Röportaja katılan ya lı Ermenilerde Türk nefreti hissedilmemesine ra men kilise ve okul etkisindeki gençler nefret saçıyordu.

üzerindeki etnik topluluklara çengel atmakla Osmanlı'yı içeriden vurma plânları yaptılar. 1828 muharebeleri sırasında para kar ılı nda Kürtlerden yararlanmayı dü ündüler; bu hayal umdukları boyutlarda gerçekleşmedi. Osmanlı topraklarında Ruslara hizmet eden gönüllü bir topluluk vardı: Ermeniler.

4. Yol ayrımına do ru

Ermeniler, Rusların vaatlerine kanarak, Do u Anadolu'da bugün yirmi bir vilâyetimizin bulundu u altı vilâyet (*Erzurum, Diyarbakir, Van, Bitlis, Harput ve Sivas*) toprakları üzerinde bir Ermeni devleti hayalleriyle, Kafkasya'dan gelen çar orduları safında sava a girdiler. Hâlbuki onlar, bu illerde ya ayan nüfusun sadece be te birini te kil etmekteydiler. Rusların zafer kazanması neticesinde Ermenilerin burada devlet kurma hayallerinin gerçekleşmesi i ten bile de ildi. Bu hayal pe inde Ruslara kılavuzluk ediyorlar, casusluk yapıyorlar ve birlikler olu turarak fiilen sava a katılıyorlardı. Zavallı Ermeniler, bir hayal u runa, koskoca imparatorluk co rafyasını kana buladılar; yüz binlerce insanı bo azladılar, sadık tebaası oldukları devlete nankörlük ve ihanet ettiler. Sonuçta bu hayal gerçekleşmedi i gibi kendileri de birçok acılar ya adılar.

Yıllardan beri içeride ve dı arıda Türkiye'yi sıkı tıran Ermeni davasıyla ilgili çalı malarda 1877-78 (1293) Osmanlı-Rus Sava ı, meselenin ba langıcı olarak kabul edilir. Bu sava ta Ermeni komitecilerinin dü manla nasıl i birli i yaptı ı anlatılır. Sonra da 1890'lı yıllarda cereyan eden Ermeni isyanı ve Ermeni patırtıları zikredilir. Bu bilgiler do ru olmakla birlikte, ihanetin ba langıcını daha önceki tarihlerde aramalıyız.

Ermenilerin, yüzyıllardan beri aynı co rafyada ve bir sanca ın altında refah içinde ya adıkları hâkim zümreye kar ı giri tikleri kıyım ve kırgın hareketinin tarihi 1828'dir. Türk-Ermeni münasebetlerinde tarihin kaydetti i ilk ihanet budur.

Millî Mücadele yıllarını anlatan bir eser bu meseleyi u ifadeyle tespit etmiştir: Elli yıldan beri Ermeniler, bu bölgede çe itli siyasî cinayetler ve komitecilikle Müslümanları savunma zorunda bırakmışlardır. Te ebbüs ve takaddüm (giri me ve ba lama) onlardan gelmiştir.⁴

Ruslar, 1827 yılında Kafkasya'daki Türk hanlıklarının topraklarına saldırarak istilâ etmeye ba ladılar. 2 Ekimde Revan'ı, 19 Ekimde de Tebriz'i ele geçirdiler. Rus ordularının komutanı General Paskeviç'e *Erivanski* (Erivanlı) unvanı verildi. O tarihte Revan ehri nüfusunun yüzde doksanı Müslüman ahaliden meydana gelmekteydi!

Artık sıra Osmanlı topraklarına gelmişti. Zira 1826'da Yeniçeri Oca ı kaldırılması ve onun yerini tutacak ordu henüz kurulmamıştı. 1827'de Navarin'de Türk donanması tamamen imha edilmişti. Rusya, karada ve denizde talimli askeri bulunmayan Osmanlı Devleti'ne kar ı 1828 Nisan'ında sava ilân etti. Batı cephesinde Purut nehrini geçip Edirne'ye kadar gelen Rus ordusu, haziranda da Arpaçayı'nı geçerek Kars üzerine yürüdü.⁵

Halkın deste i ile Kars kalesini savunan Osmanlı kuvvetleri, Rusları geri çekilmek zorunda bırakacak bir direni gösterdi. İngiliz tarihçisi Baddeley diyor ki, "*Tam bu esnada, Rus askerî tarihinde asla görülmeyen bir olay meydana geldi ve sava ın gidi atını de i tirdi. Ermeni alayının papazı, elinde tuttu u büyük haç oldu u hâlde kaçan askerlerin önüne atılarak, 'Durun çocuklar! Siz gerçekten beni ve kurtarıcınız haçı burada yalnız mı bırakacaksınız? E er siz gerçekten Rus ve Hıristiyan de ilseniz, ben yalnız da ölmesini bilirim!' diye haykırdı. Bu atılım üzerine kaçan askerler durdu ve hücumdaki Türkler geri sürüldü. Böylece sıkı tırılma Rus kuvvetleri kurtarıldı ı gibi saldırıya geçen Ruslar, önce Ermenilerin oturdu u varo u ele geçirdiler, sonra da ehri...*"⁶

⁴ Cevat Dursuno lu, *Millî Mücadelede Erzurum*, Ankara 1946, s. 20.

⁵ Dr. Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya*, Ankara 1990.

⁶ John F. Baddeley, *Rusların Kafkasya'yı stilâsı ve eyh amil* (Çev. S. Özden), İstanbul 1989, s. 194-195.

Rus ve Ermeni kuvvetleri, ehirin dörtte üçünü yakıp yıktılar. 15 bin ki iyi öldürdüler. Halkın bir kısmı da bu katliamdan canını kurtarmak için kaçtı. 60 bin ki ilik Kars nüfusu, katliam ve kaçmadan dolayı 10 bine dü tü.

Ruslar, Kars'ın dü mesinden sonra ikmal yolları kesilmi bulunan **Ahıska**'ya döndüler. Orada ya ayan Yahudi ve Ermeniler teyakkuz hâlinde heyecanla Rus ordusunun geli ini beklemekteydiler. Yerli Müslüman ahali, tarihte görülmemi bir kahramanlık destanını yazmaya hazırlanıyordu. Kalesi çok güçlü olmayan **Ahıska**'nın ahalisi kadınları da dâhil olmak üzere ehri savunmaya kararlıydılar. Ruslara, “*Siz gökyüzündeki ay'ı **Ahıska**'nın camisindeki hilâlden daha kolay sökebilirsiniz!*” diyerek kendilerine olan güveni ifade ediyorlardı.⁷

Ruslar **Ahıska**'ya yine bir gece vakti Ermeni mahallesinden girerek ya lı paçavraları tutu turup Türk ahalinin meskenlerini ate e verdi. Genç, ya lı, kadın, erkek bütün ehir halkı büyük bir cesaretle sava tılar. Kadınlar, canlı olarak gâvurun eline geçmektense yanan evlerin ate ine atılarak yanmayı tercih ediyordu. Ruslar bir camiye doldurdukları 400 ki iyi diri diri yaktılar. Ruslar öfke ve iddetle, ele geçeni öldürüyorlardı. Gece boyunca devam eden kanlı muharebeden sonra ehir 28 A ustos günü küller içinde teslim alındı. Daha önceki senelerde Gudoviç ve Tormazof gibi Rus generallerini ma lûp eden **Ahıska**, dü mü tü. Bu muharebede Rus komutanı Paskeviç'in en büyük yardımcıları Gürcü ve Ermenilerdi.

Ahıska'nın dü ü ünden sonra Osmanlı'nın bu bölgesinde Ruslara dayanacak kale yoktu. 500 yıldır Hıristiyan askeri görmemi olan Anadolu'nun ba kenti Erzurum bir günde sava sız teslim oldu.

5. Mecburî hicret

Bu seferlerde General Paskeviç, Ermenilerin umut ve hırslarını kamçılıyarak te vik etti. Bu siyaset sonucu öyle bir durum ortaya çıktı ki, daha önceleri Türk kom uları ve Türk idarecileriyle uyum içinde ya ayan Ermeniler, onlara kar ı cephe aldılar. Türk yurdunu istilâ etmeye gelenlerle i birli i yaptılar. 2 Eylül 1829 tarihinde imzalanan Edirne Antla ması'yla Rus orduları geri çekilmeye ba ladı. **Ahıska** Ruslara bırakıldı; Erzurum, Kars ve Ardahan kurtuldu.

Kürtleri kendi saflarına çekmek için 300.000 ruble ayıran Ruslar, bunda ba arılı olamadılar. Bu para, sava sonrası Do u Anadolu'dan kaçan Ermenilerin iskânı için kullanılacaktı. Fakat kısa bir sürede anla ıldı ki Rusya'ya geçmek isteyen Ermenilerin sayısı Rus komutanın tahmininden çoktu. Türklere yaptıklarından sonra onlardan korkan Ermeniler, kitleler hâlinde Ruslarla birlikte gitmek istiyorlardı. Bunun üzerine göç komitesi kuruldu. Bol miktarda para harcanarak bu i lerin düzenlenmesine çalı ıldı. Sonunda Rus ordusu geri çekilirken 90 bin Ermeni de piskoposlarıyla birlikte onun ardından gidiyordu. Bunlar 7298'i Erzurum'dan olmak üzere toplam 14.044 ailedir.⁸

Bu sava lardaki Ermeni ihanetini bir ba ka ngiliz tarihçisi de teyit etmektedir: Do u illerinde ya ayan Ermeni ahali, Rus zaferini kendi zaferleri olarak sevinçle kar ılıyorlardı. Rusların Edirne Antla ması'yla Do u Anadolu'da istilâ ettikleri yerlerden çekilmeleri, yeni bir iskân meselesini ortaya çıkarmı tı. Zira Ruslara açıkça sempati göstermi hatta yardım etmi olan binlerce Ermeni, Rus ordusu çekilirken ordunun arkasına takılmı ; Erivan, **Ahıska** ve Ahılkelek gibi bu sava sonucu yeni ele geçirilen bölgelere yerle tirilmi lerdı. Bu sava tan önce bu ehirler, ço unlu u Türk ahaliyle meskûndü.⁹

Durup dururken, sanca ı altında huzur içinde ya adı ı devlete ve millete ihanet eden Ermenilerle ilk önemli yol ayrımı, i te bu sava lardır. Artık ihanetin sonu gelmeyecek, her dü man taarruzu sırasında Ermeniler istilâcılarla i birli i yapacaklardı. Nitekim 1855 Kırım

⁷ John F. Baddeley, age.

⁸ John F. Baddeley, age.

⁹ W. E. D. Allen, **1828-1921 Türk-Kafkas Sınırdaki Harplerin Tarihi**, Ankara 1966.

Harbi ve 1877 Osmanlı-Rus Sava ında da aynı eyleri yaptılar. 1877 (1293) sava ında Rus ordularının ba kumandanı da Loris Melikof adlı bir Ermeni'ydi. Bu sava ta Ermeniler muharip alaylar olu turmu lardı; hem sava ıyorlar hem de casusluk ve kılavuzluk faaliyeti yürütüyorlardı.

93 Harbi'nde Erzurum'a gelen Rus ordusunun harekâtında ve gece baskınlarında çevre köylerden gelen Ermeniler ve papazlar kılavuzluk etmi lerdir. Bunlar, Türkçe konu tukları için Türk nöbetçilerin yanına kolayca sokulabilmi ler ve bir gece vakti, Türk askeri kılıklı Rusları, oraya götürerek nöbetçilerimizin katledilmesine sebep olmu lardır.¹⁰

Hayalî vaatlerle onları kullanan ve kendini Ermenilere kar ı borçlu hisseden Ruslar, ihanetin mükâfatı olarak, Ayastefanos müzakerelerinde *Muhtar Ermenistan* meselesini ortaya attılar.

6. Cihan devletine kafa tutmak

1973 yılında Türkiye'nin ABD-Los Angeles Ba konsolosu ile yardımcısını öldüren ve Hınçak Komitesi üyesi olan 78 ya ındaki Mıgırdıç Yanıkyan, “*Evet, ben öldürdüm. Bilerek, isteyerek ve aylarca önceden plânlayarak öldürdüm. Çünkü onlar Türk'tü.*” diyordu.

Bu cinayet, Ermeni teröristlerinin ne ilk cinayeti idi, ne de son olacaktı.

Onlar, 1828 yılında ba ladıkları köylü katliamlarıyla yetinmemi , asker, sivil, derken Osmanlı Padi ahına kadar giden bir cinayetler zincirinin faili olmu lardır.

Bir Kafkas Ermenisi olan Nazarbek tarafından 1886 yılında sviçre'de kurulan **Hınçak** Cemiyetinin ba ta stanbul olmak üzere belli ba lı ehirlerde ubeleri açıldı. 1890 yılında Erzurum'da kıpırdanmaya ba ladılar. 1894 yılında Sason, büyük bir Ermeni ayaklanmasına sahne oldu. Bu isyanı tertipleyen Boyacıyan adlı komiteci, isyanın bastırılmasıyla dı arı kaçtı. Boyacıyan, 1908'de Kozan Mebusu olarak Me rutiye Meclisinde yer alacaktı!

Bundan bir sene sonra 1895 yılında, yediden yetmi e silâhlanan Mara Ermenileri, Zeytun'da önce telgraf tellerini keserek haberle me imkânını ortadan kaldırdılar. Sonra baskın düzenledikleri kı lada 600 askeri esir aldılar ve hepsini Ermeni kadınlarına öldürttüler. Bu isyanın bastırılması sırasında 13 bin asker, 7 bin Müslüman, 6 bin Ermeni öldü!

Osmanlı'nın Avrupalılarla oturdu u her masada, Do u Anadolu'da bir muhtar Ermenistan teklifi ortaya atılıyordu. Bu fikir, Berlin Antla ması'nda bir madde hâlinde yer almı tı. Sultan II. Abdülhamid, “*Böyle bir muhtariyeti getirecek ıslâhatı kabul etmektense ölmeyi tercih ederim.*” demi ti. Bu büyük hakanı sevimsiz hâle getiren, ona “*Le Sultan Rouge=Kızıl Sultan*” dedirten de i te bu kararlılıktı. Ne yazık ki birçok Türk yazar ve aydını tarafından da benimsenen bu çirkin lâkap, Anadolu'yu Ermenistan olarak görmek isteyen Fransız yazar Albert Vandal tarafından çıkarılmı tı.

Günümüzde dahi bazı gafiller bu iftiraları eserlerine koyarak genç nesilleri aldatmaktadır.

Komiteciler tarafından silâhlandırılan Ermeniler, do u illerimizde devlet otoritesini hiçe sayarak silâhsız ahaliye her türlü zulmü yapıyorlardı. Batılı ülkelerin baskısından dolayı nizamî orduyla bunların üzerine gitmek zorla mı tı. Sultan Hamid, Do u Anadolu halkının Ermeni çetelerine kar ı kendini savunması için â iret beylerinin komutasında *Hamidiye Alayları* diye tarihe geçen Kürt milis birliklerini kurdurdu. Böylece bu halk, Ermeni çetelerinin silâhlı saldırılarından kendini korudu. Günümüzün hainleri bunu da ‘Türklerin Ermenilere kar ı Kürtleri kullanması’ ekinde propaganda etmektedirler!

1905 yılı 21 Temmuzunda Sultan Hamid'e kar ı düzenlenen suikastten sonra, air Tevfik Fikret, Ermeni cânilerini *anlı avcı* olarak selâmlamı ve öyle hayıflanmı tır:

*Ey anlı avcı, dâmını bîhude kurmadın,
Attın, fakat yazık ki, yazıklar ki vurmadın!*

¹⁰ Ertan Ünal, *Aziziye Zaferi*, Hayat Tarih Mecmuası, S. 6, 1968.

Seksen kilo patlayıcının kullanıldığı bu fecî olay, Belçikalı kiralık terörist Joris tarafından gerçekleştirildi. Ele geçirilen bu adam, daha sonra Sultan Hamid tarafından casus olarak kullanılacaktı!

Çukurova’da bir krallık kurmak isteyen Ermeniler, 1909’da Papaz Muşeg tarafından hazırlanan Adana isyanıyla seslerini duyurdular. Asker zayıf, polis tereddüt ve acz içindeydi. Dört gün süren katliama tahammül edemeyen halk, kendini savunmak zorunda kaldı ve isyanı bastırdı. Adana valisi Cemal Paşa, kendini savunan halkı cezalandırdı, çileri Bakanı Talât Paşa’nın onayıyla 50 kişi idam ettirdi. lâhî adalet, günahsız insanları idam ettiren bu iki devlet adamından birini Berlin’de, diğersini de Tiflis’te Ermenilere katletti.

1911 Temmuzunda, 4. Ordu Komutanı Osman Paşa’nın, Harbiye Nezaretine yazdığı raporda, memur ve hâkimlerin maiyet korkusuyla mazlum ahaliye karşı, silâhlı dolaşan Ermenileri kayırdıkları anlatılmaktadır.

Batılı devletlerin baskısıyla bir tedbir almaktan çekinen Osmanlı Devleti’nde Ermeniler çok kıymetliydiler. Öyle ki, İstanbul’un Ermeni mahallelerinde Müslümanlara tahammül ve kurban atılıyor, küfürler ya dırılıyor, hakaret ediliyor, kimse bir şey yapamıyordu. Türkler, kendi ülkelerinde zelîl bir duruma düşmüş vaziyetteydi. Halk bu gidişata tahammül edemiyordu. Ermenilere bir şey densesen, suçluları yakalansa Avrupalı elçiler araya girip onları kurtarıyorlardı. Bir keresinde yine saraya giden İngiliz elçisi Padişaha, “*Daha ne kadar Ermeni öldüreceksiniz?*” diye küstahça bir soru yöneltmişti. Padişah da, “*Ermeni komitecilerini silâhlandırmak üzere limanlarımıza yana an İngiliz gemisinde Türk bahana kaç silâh bulunuyorsa tam o kadar Ermeni öldürecek iz sefir cenapları!*” diye cevap vermişti.

Sultan Abdülhamid, İstanbul’da cereyan eden Ermeni patırtılarından sonra yine saraya çıkan Avrupalı elçileri sarayın bir salonuna götürmüştü, orada Ermeni komitecilerinden toplanan silâhları göstererek: “*Rusya tebaası olan Ermeniler, tebaam olan Müslümanlara bu silâhlarla saldırmı lardır. Bunların fabrikası benim ülkemde yok!*” dedikten sonra onları ikinci bir odaya götürüp istif edilmiş sopaları göstererek onları söylemişti: “*Tebaam da bu sopalarla kendilerini müdafaa etmişlerdir. Bu de nekler, bizim ormanlarımızdan tedarik edilmiş tir.*”¹¹

Hıristiyan ülkelerin diplomatları, bu nükteleri anlamak niyetinde de illerdi. Çünkü Ermenileri silâhlandıran, koruyup kollayan, tevik eden ve kendi emelleri u runda kullanan onlardı.

Diğers taraftan yine Mevritiyet döneminde Diğersleri Bakanımız Gabriel Noradunkyan Efendi idi. Ona bahalı birçok müstear ve büyükelçi de Ermeni’ydi: *Berlin, Viyana, Brüksel, Londra, Roma, Lahay...* İstanbul’da Osmanlı Bankası baskınına karşı an Armen Garo (Karakin Pastırmacıyan) da Mevritiyet Meclisi mebuslarından idi.¹² Bu mecliste 14 Ermeni milletvekili bulunmaktaydı. 1914 Meclisinde de bu sayı aynı olacaktır.

7. Gemileri yakmak...

Ermeniler, Osmanlı Devleti’nin kurulu undan beri sınırların korunması hizmetine katılmıyorlar, ülkenin yük ve kederine ortak olmuyorlar; daima iyi muamele görüyorlar, mutlu yaıyorlar, her hâl ve artta kendi çıkarlarını düşünüyorlar ve hiçbir sava a katılmıyorlardı. Sava zamanı da kârlı çıkıyorlar, ticaret ve taahhüt i leri yapıyorlardı. Ve imdi kalkıp ço unlu u tekil eden unsuru kovarak vatanın bir kısmını koparmak istiyorlardı!

¹¹ Altan Deliorman, **Türlere Karşı Ermeni Komitecileri**, İstanbul 1973.

¹² Karakin Pastırmacıyan (1873-1924): 1911 tarihli *Sâlnâme-i Serveti Fünûn*’da (s. 41) Erzurum Mebusu olarak adı geçen bu Karakin e kıyası, 1914 yılında, Birinci Dünya Savaşı sırasında, üç bin gönüllüyle Sarıkamı cephesinde Türk ordusuna karşı savaşıyordu. Hatta Ermenilerin ifadesine göre, “*Enver Paşa aya bile ate etmiş tir. Buna ra men, kendisi Türk mebusu olmuş tu. Enver Paşa, fabrikalarını evlerini satıp hesaplarını kapatması için onun Kafkasya’ya gidip İstanbul’a geri dönmesine izin vermiş tir!*”

Onlar dostluk, komuluk ve insanlık baharlarından azade, dönülmez bir yola girmeler ve adeta gemileri yakmışlardı!

2 Ekim 1913'te seferberlik zamanı, Ermenilerin lideri olan Eçmiyazın Katolikosu, Rusya'dan Türkiye Ermenilerinin korunmasını istedi. Çar da parlak bir geleceğin Ermenileri beklediğini bildirdi. Ermeniler akın akın gelip Çarın bahşılıklarını bildiriyor ve bir taraftan da gönüllü alayları kuruyorlardı. Türk meclisindeki bir grup Ermeni milletvekili de heyet hâlinde Avrupa ülkelerini ziyaret ederek altı vilâyette muhtar bir Ermeni devleti kurulması için yardım istiyordu.

Ülkede öyle bir baskı havası oluştu ki, do u vilâyetlerinde görev yapmak üzere iki tane genel müfettişlik ihdas edildi; biri Norveçli diğeri Hollandalı iki yabancı davet edildi. Bu kararın üzerinden henüz bir ay geçmişti ki 10 Ağustos 1914 tarihinde Birinci Dünya Savaşı başladı ve müfettişler gelemediler.

Türk askerini iki ateş arasında bırakma kararı alan Ermeniler, Ruslar Türk sınırını geçemez silâha sarıldılar. Mara -Zeytun'da, terhis edilmiş ve evlerine dönmekte olan yüz askeri önce soydular sonra da öldürdüler. Ruslarla işbirliği hâlinde 1915 Nisan'ında Van şehri ele geçirdiler. Bu şehirde 30 bin kişi öldürdüler. Halkı kayıklarla taşıyıp gölün içine attılar. Erkekleri öldürüp, kadınları toplayarak akla hayale gelmeyecek tecavüz ve işkenceler yaptılar. Van valisi Cevdet Paşanın adını kullanarak: "*Cevdet Paşaya, gel tema a / Gelinlerin oldu matu ka!*" diye tempo tutuyorlardı.

Van'ı ele geçiren Rus generali, çektiği telgrafta şöyle diyordu: "*Bir ay süren Ermeni silâhlı dayanışması sayesinde Van'ı ele geçirdik. Türk mahalleleri tamamen harap edilmiştir, fakat Ermeni mahallesi ile Rus konsolosluğu una bir şey olmamıştır. Halk (Ermeniler) bizi toplarla selâmladı. Dayanışmanın kahramanı Aram Manukyan'ı Van valisi ine tayin ettim!*"¹³

Ruslar aynı şeyi Muş ve Bitlis'te yapmışlardır. Bu sırada geçen olaylar ve Rus-Ermeni hâkimiyetinin Müslüman ahaliye reva gördüğü acı zulüm, insanlık tarihinin utanç verici sayfalarını tekil eder. Erkek, kadın, çocuk, ihtiyar farkı gözetilmeksizin sivil halk, en vahî usullerle imha ediliyordu. Bu durum, 1915 yılında çıkarılan ve Ermeni azınlığını daha gerilere çekmeyi hedef tutan meşhur Sevkıyat Kanunu'nun aslında ne kadar haklı sebeplere dayandığını ortaya koymuştur. Sonradan eleştirilen bu kanun, bir zaruretti ve bu zarureti de Ruslar tarafından kandırılmış, devletleri aleyhine isyana ve vatandaşlarını katliamla kırtılmış olan Ermenilerin bu tutumu doğurmuştu.¹⁴

Böyle bir zamanda Türk ne yapmalıydı? Bu gidiş boyuna muşemeliydi? Kendisine yönelmiş kasırgayı bir kenardan mı seyretmeliydi?

Hayır, büyük bir millet ve onun devleti gereğini düündü: 24 Nisanda yayımlanan bir genelgeyle Ermeni komitecilerin tutuklanması istendi. Ele geçirilen komiteci liderler, muhtelif cezaevlerine gönderildi. Böylece kanlı Ermeni terörünün belikırıldı. Buna rağmen Ermeni ayaklanmalarının ardı arkası gelmedi.

Ermeni komitecileri, Kafkas, Filistin ve Çanakkale cephelerinde savaşan ordularımıza giden yardım konvoylarını vuruyor, ikmal yollarını basıyorlardı.

Yapılması gereken uydu: Savaş zamanı dümanla işbirliği yapan, devlete arkadan vuran ve savaş ordumuzun can damarlarını kesen unsur, buralardan çıkarılmalıydı. 27 Mayıs 1915'te çıkarılan *Sevkıyat Kanunu*, bu unsurun başka bir yere naklini emrediyordu. te kıyamet koparılan *Tehcir Kanunu* budur! Savaş hâlinde dümanla elbirliği edenlere karşı böyle bir tedbir almayacak devlet yoktur.¹⁵

Öyle ya:

*"Nüş ile yola gelmeyi etmeli tekdir,
Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötekdir."*

¹³ İhsan İlgar, *Bir Asır Boyunca Ermeni Meselesi*, Hayat Tarih Mecmuası, S. 10, 1975.

¹⁴ Midhat Sero lu, (I. Dünya Savaşı 60 Yıl Önce Bahamızı) 1916, Hayat Tarih Mecmuası, S. 8, 1974.

¹⁵ İsmail Hami Danişmend, *Türklük Meseleleri*, İstanbul 1976, 276.

O devrin ahitleri, Ermeni tehcirinin ne kadar çetin bir karar oldu unu, fakat bunun sorumlusunun Türk devleti olmadığını açıkça anlatırlar.

Ba bakan Talât Pa a, tehcirle ilgili olarak unları söylemi tir: “Bizim yerimizde kim olsaydı, memleketin selâmeti adına bunu yapmaya mecburdurdu. Dü ünün bir kere; ordularımız, sayı ve teçhizat bakımından kat kat üstün dü man kuvvetleri kar ısında adeta di iyle, tırna ıyla bir ölümlük kalım mücadelesi yaparken, vatanda bildi imiz Ermeniler, bütün menzil yolları boyunca silâhlanıp ayaklanarak bizi arkadan vurmaya maksadıyla dü manla i birli i yaptıkları zaman, bu unsuru sava bölgeleri di ina sevk etmekten ba ka bir çare dü ünülebilir miydi? Yoktu, ba ka hiçbir çare yoktu ve bu elbette kolay yapılabilir bir i de de ildi.”¹⁶

O günlerin ahitlerinden biri de unları söylemektedir: “Ermeniler, birçok defalar Çarlık Rusya’sının öncülü ünü yapmı lar, do up büyüdükları Anadolu toprakları üzerinde beraber ya adıkları Türklerin imhasına çalı mı lardı. Ermeni kütlesini bu kötü yola sevk eden, onları, ekme ini yedikleri bir memlekete kar ı nankörlü e sevk eden, hakikatte Ermeni komiteleriydi.”¹⁷

1915 Sarıkamı felâketinden sonra Do u illerimiz Rus i galine u radı. Bu i galle bölgede Ermeni zulmü ba ladı.

Mare al Çakmak, öyle der: “Rus tahriklerine kapılmı olan Ermeniler, Sarıkamı felâketinin duyulması üzerine her tarafta isyana ba ladılar. Rus kuvvetleri kuzeyden taarruz edecek, Ermeniler de güneyden harekete geçecek ve Türk ordusu, iki taraftan sarılarak arkası kesilip yok edilecekti.”¹⁸

1917 yılında Rusya’da ba gösteren Bol evik htilâli, çok uzaklardaki Çar ordularını da derinden etkilemi ti. Askerler kimseyi dinlemiyor, firar ediyorlardı. gal bölgelerindeki orduların bozulması, asayin ortadan kalkmasına yol açtı. Bu belirsizlik ortamını fırsat bilen ve otorite bo lu undan yararlanan silâhlı Ermeniler, tarifi imkânsız zulümlere ba ladılar. Savunmasız halk ne yapaca ını a ırmı tı. O günlerde Erzincan’da öyle bir olay olmu tu:

Bir Ermeni komiteci, eski kom usu ya lı bir Türk’e, “Bütün Türkleri kıraca ız. Fakat sana kıymak istemem. Ailece Ermeni olman gerekir. Öyle yapsan da Ermeni oldu una kimse inanmaz. En iyisi kızını bana ver, burnun kanamaz!” dedi. Bu teklifle can evinden vurulan Türk, evine gitti, durumu anlattı. Ailece karar verdiler; kendi evlerini kendileri kundaklayarak alevler arasında can verdiler; böylece Ermeni erefsizli inden kurtuldular.¹⁹

Gürcü asıllı bir Rus subayı olan Midivani, o günlerde Erzurum’da cereyan eden bir olayı öyle anlatmaktadır: Türk ordusunun geldi ini haber alan Ermeniler, Erzincan’dan kaçarken çevre köylerden kirayla tutukları arabalarla e ya ve cephanelerini naklediyorlardı. Gidece i yere varınca da arabacıları öldürüyorlardı. Bir keresinde Ermeni, arabacı bir Kürt’ü öldürmek için vurdu; fakat Kürt daha ölmemi , sırtüstü dü mü tü. Ermeni elindeki sopayı, can çeki en Kürt arabacının a zına sokmak istedi. Di leri kenetlenmi oldu undan sopayı a zına sokamayan Ermeni, zavallı Kürt’ü, karnını tekmeleme tekmeleme öldürdü.²⁰

Kâzım Karabekir’in imdada yeti ti i Erzurum ve Kars’ta Ermenilerin kaçarken dahi i lemekten geri kalmadıkları cinayetlerin haddi hesabı yoktur. Onların bu sırada yaptıklarından geriye kalan harap ehir ve kasabaları gören Ahmet Refik Beyin gezi notları, okumaya de er, birinci elden kaynak özelli ine sahiptir.²¹

8. Aslanın eli kolu ba lanınca

¹⁶ Rauf Orbay, *Cehennem De irmeni-Siyasî Hatıralarım*, İstanbul 2004, s. 46-47.

¹⁷ Hüsamettin Ertürk, *ki Devrin Perde Arkası*, İstanbul 1957, s. 40.

¹⁸ Fevzi Çakmak, *Birinci Dünya Sava ı’nda Do u Cephesi*, Ankara 2005, s. 83.

¹⁹ Altan Deliorman, *age*, s. 198-199.

²⁰ Dr. M. Fahrettin Kırzio lu, *Kars li ve Çevresinde Ermeni Mezalimi*, Ankara 1970, s. 37.

²¹ Ahmet Refik (Altınay), *Kafkas Yollarında Hatıralar ve Tahassüsler* (1919), Haz. Yunus Zeyrek, Ankara 2001.

30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesi imzalandı. Bu mütareke, tarihimizin en erefsiz belgesidir. Zira bu mütareke, aslanın elini kolunu ba lamı , çakalları ve sırtlanları ortalı a salmı tı.

Ermeni komiteciler, Mütareke stanbul’una dolmaya ba ladı. Tehcirin hesabını sormaya gelmi lerdı! gal kuvvetleriyle çalı maya koyuldular. 1919 ubatında *Nemrut Mustafa Divanıharbi* denilen ola anüstü bir mahkemenin kurulmasını sa ladılar. Kendilerine göre suçlu listeleri hazırlanıyor, gazete ilânlarıyla ahit aranıyor, istedikleri ekilde yargılanıyor ve istedikleri ekilde cezalar takdir ediliyordu. Bo azlıyan Kaymakamı Kemal Beyle Urfa Mutasarrıfı Nusret Bey de bu mahkemenin masum kurbanlarındandı.

Kaymakam Kemal Bey, idam edilmeden önce u sözleri söylemi tir: “*Ben, bir Türk memuruyum. Aldı m emri yerine gekirdim. Vazifemi yaptı ma vicdanım emindir. Sizlere yemin ederim ki ben masumum; son sözüüm bugün de budur, yarın da budur. Ecnebi devletlere yaranmak için beni idam ediyorlar. E er buna adalet diyorsa, kahrolsun böyle adalet. Çocuklarımı asil Türk milletine emanet ediyorum. Vatan ugrunda cephele ölen bir insan gibi ehit gidiyorum. Allah, vatan ve milletimize zeval vermesin!*”²²

Bazı Ermeni çevreleri, Kemal Beyin, “*Ben vazifemi yaptım.*” ekindeki ifadesini, sanki ona *Ermenileri kır* diye bir emir verilmı , o da görevini yapmı gibi yorumlamaktadırlar.²³ Bu tür yorumlar, bulanık suda balık avlamaktan ba ka bir ey de ildir. Buradaki görev, sevk kanununun uygulanmasıdır; o da bölgesinde kanunu uygulamı tır, o kadar...

Ecnebilere yaranmak için kendi idarecilerini dara acına gönderen yönetimin ba ndakiler de Ermeni kur unlarından kurtulamadılar: Talât Pa a, 15 Mart 1921’de Berlin’de, Cemal Pa a da 21 Temmuz 1922’de Tiflis sokaklarında Ermeni kur unlarıyla can verdiler.

Talât Pa a’yı vuran Ermeni katil Tayleryan, derhal yakalanmı ve mahkeme huzuruna çıkarılmı tır. Alman hâkimleri, katilin ailesinin Talât Pa a tarafından öldürüldü ü iddiasını kabul ederek onu salıvermi tir! Hâlbuki Tayleryan, ranlı bir Ermeni’ydi ve ailesi Salmas ehrinde ya amaktaydı! Katil, bu cinayetin üzerinden henüz üç buçuk ay geçmi ti ki Dr. Bahaeddin akir ve Cemal Azmi’yi de yine Berlin sokaklarında kur unlayacaktır!²⁴

Ve daha nice insanımız acımasızca katledildi. Ama hiçbir Ermeni katili ceza almadı! Hepsı Ermeniler tarafından millî kahraman olarak ilân edildi bazıları da heykeli dikildi!

9. Trajedinin sorumluları

Ermeni meselesi, önce Rusya, sonra da ngiltere ve Fransa’nın Türkiye topraklarını istilâ etmeye geldiklerinde Ermenileri kandırıp kendi emelleri u runda kullanmalarıyla meydana gelmi bir trajedir. Bu trajik olaylar zincirinin sorumlusu ba ta bu ülkeler ve onların olmasına takılan Ermenilerin kendisidir. Bugün bu devletler, diyalog yoluyla tarihî olaylara objektif bir gözle bakıp de erlendirmek yerine diyalog yolunu tıkamakta, Türk tarafını hesaba katmadan kendi kendilerine dü manca kararlar almakta, kin anıtları dikmekte, Ermeni teröristlere cesaret vermektedirler. E er tarihle hesapla mak gerekiyorsa, öncelikle Ermeniler kendilerini i fal eden bu devletlerle hesapla malıdır. Sonra da bunların hepsi Türk milletine kar ı giri tikleri insanlık dı ı saldırıların hesabını vermelidirler.

Prof. Justin McCarthy’ye göre, 1912-1922 yılları arasında sava ortamındaki Anadolu’da 2.5 milyon Müslüman, 584 bin Ermeni ölmü tür. Buna 1970’li yıllarda dünyanın dört bir yanında katledilen Türk diplomatları da ilâve edilince Türk’ün zayıat bilânçosu, faillerinin yüzünü kızartmaya yeter. Türk nesilleri bugün de ilse, yarın elbette bu dosyayı yeniden

²² Hüsamettin Ertürk, age. s. 300.

²³ www.distancelearning.am

²⁴ Cemal Kutay, *Talât Pa anın Berlin’deki son Günleri*, Tarih Konu uyor dergisi, S. 2, Mart 1964.

de erlendirecektir. Zira bu dosya, hainlik, nankörlük ve dü manlık sayfalarından meydana gelen kapkara bir dosyadır.

çimizdeki hainlerin gayretinden medet umanlar, yüce insanlık de erleri önünde zelîl olacaklardır. *Empati*'den bahsederek, zulme ve ihanete u ramı bir milleti de il, vatani istilâya gelen dü manla i birli i yapma zilletine dü en ve efendisine ihanet edenleri anlamak gerekti ini öne sürmektedirler.²⁵

Kendilerini bu milletten saymayan, millî ve manevî de erlerimizle sinsice sava an içimizdeki soytarıların maskesini indirmeliyiz. Çünkü onlar dı arıdaki dü manlarımız kadar tehlikelidir. Onlar bir gazetedir, bir yazardır, bir sendikadır, patronudur, profesördür hatta bir üniversitedir!

Bazı Avrupa ülkelerinde “Soykırım yok!” demenin suç sayılarak, Türk Tarih Kurumu Ba kanı hakkında çıkardı ı tutuklama kararı,²⁶ birkaç hainimiz hariç, bütün Türk milletine amildir. Yani 70 milyon hakkında bir tutuklama kararıyla kar ı kar ıyayız! Aynı ölçüyü kullanarak Türkiye de, “Tehcir, bir soykırımdır.” demeyi suç ilân etmelidir.

Hıristiyan dünyasının hiçbir adalet ölçüsü kullanmadan ve bir vicdan muhasebesi yapmadan kayıtsız artsız Ermeni taraftarı olması ve tarihî olayları çarpıtarak kin ve dü manlık duygularını beslemesi, üphesiz ki bir Haçlı hareketidir. Bu hareketin tarihte ba arılı olmadı ı bilinmektedir. Bu Haçlı yürüyü ünün de tarihtekiler gibi akim kalaca ından üphe edilmemelidir. Yeter ki hak yolda vakur yürüyü ümeze devam edelim...

10. Sonuç

Biz Türkler, hâkimiyetimiz altında ya ayan unsurları ba rımıza basmı , asırlarca adaletle ve ahenkle ya amı bir milletiz. Bu unsurlardan biri de Ermenilerdir. Ne zaman ki üçüncü ahıslar, yani onlar (Rus, ngiliz, Fransız vs.) ortaya çıkıp Ermenileri kı kırtmı lar, o zaman ahenk bozulmu . Onlar, istilâya geldikleri topraklardan kovulmu lar. Biz acı çekmi iz, Ermeniler de... Ölmü üz, öldürmü üz. Onlar, bu mukateleden yararlanma hesapları yaptılar. Bu kirli hesaplar hâlâ devam ediyor.

Bugün Ermenistan, 1990'da ba ımsız oldu u sırada barındırdı ı 3.5 milyonluk nüfusun sadece iki milyonunu muhafaza edebilen ve nefes alamayan fakir bir ülke durumundadır. SSCB'nin da ılmasıyla 1990 yılında ba ımsızlık ilân eden Ermenistan'ı tanıyan ilk devlet Türkiye'dir. Fakat Ermenistan, Türkiye'nin bu jestini takdir edememi tir. Anayasasına 1921-Kars Antla ması'nı tanımayan ve Türkiye'den toprak talep eden ifadeler koymu , büyük kom u Türkiye'ye dü man gözüyle bakmı , Azerbaycan'a saldırı , bu ülkenin dörtte birini i gal etmi ve akla hayale sı maz katliamlar yapmı tır. Dahası Ermeniler, ülke içinde ve dünyanın dört bir yanında dikilen sözde soykırım anıtlarıyla Türk nefretini varlı ının temel sebebi eklindeecessüm ettirmilerdir. Dünyanın her kö esinde Türk'ün yolunu kesiyor, hatta gırtlı na sarılmaktan geri kalmıyorlar. Dün oldu u gibi bugün de Haçlı ku atmasını kin ve nefretle besliyorlar. Bu artlar altında Türkiye'den sınır kapısı istiyorlar!

Bugünlerde bazı Avrupa ülkeleri, ‘Ermeni soykırımı yok’ demeyi suç sayarak bir Türk tarihçisi hakkında soru turma ba latması, “onlar”ın gerçek yüzünü ortaya koymaktadır. O me ’um olayların cereyan etti i günlerde müttefikimiz olan Almanya da “onlar”la aynı yola koyulmu görünmektedir. Türk nesilleri bilmeli ki tarihte ilk ve son soykırımı yapmı olan biricik millet Almanlardır. Onların gerçekle tirdi i kinci Dünya Sava ı yıllarındaki Yahudi soykırımı bilinmekte, fakat 1904-1905 yıllarında Afrika’da (Namibya ve Tanzanya’da) yaptıkları bilinmemektedir!²⁷

Son günlerde, 322 yıldan beri dost oldu umuz Polonya da, Ermeni soykırımı safsatasını kabul etmi tir. kinci Dünya Sava ı öncesinde ömrünün birkaç yılını Var ova’da ya ayan

²⁵ Gülay Göktürk, *Biraz Empati*, Dünden Bugüne Tercüman gazetesi, 12 Nisan 2005.

²⁶ Milliyet gazetesi, 1 Mayıs 2005.

²⁷ Ya mur Atsız, *Bu Kemend Bizi Bo ar*, Tercüman gazetesi, 27.04.2005.

Tatar millî mücahidi dostum Ali Akı , bu habere çok üzölmü ve unları söylemi tir: “1815-Viyana Konferansında Fransa dâhil olmak üzere, bütün Avrupa devletleri, Polonya’nın Rusya, Almanya ve Avusturya tarafından payla ımasını onaylarken Osmanlı mparatorlu u, Polonya’nın taksim protokolünü veto etmi tir. 1863 yılında Rus Çarlı ına isyan eden Polonya çiftçileri, isyanın bastırılmasıyla Baron Adam Czartoryski liderli indeki yüzlerce köylü ve isyancı asker, stanbul’a gelerek, iltica hakkı istedi. Osmanlı makamları, bu sı inmacıları stanbul’un en güzel ve mümbit yerinde yerle tirdi. Bugünkü Polonezköy, o günlerin hatırasını ya atmaktadır. 1915 yılında Galiçya’yı Ruslara kar ı savunan da Osmanlı askeridir. Osmanlı askerinin atları Vistiül ırma ndan su içtikten sonra 1918 yılında Polonya ba ımsızlı ını kazandı! Polonya’nın kurtarıcısı Mare al Pilsudski, 1932 yılında Mustafa Kemal Pa anın davetlisi olarak Türkiye’yi ziyaret etti inde minnet duygularını sunmu tu. 1998 yılında Polonya’nın NATO’ya girmesindeki Türkiye’nin katkısı da unutulmamalı.”

te tarih, i te Polonya!

Gün dü ünme günüdür. 1892 yılında Batum’da Posoflu Â ık Zülâlî (1873-1956) ile kar ılıklı deyi ler söyleyen Ermeni halk airi Kenziya’nın u ko ması, anlayanlar içindir:

Bir anadan, bir babadan gelmi iz,
Biz buna etmi iz imân Zülâlî!
E er böyle ise niçin olmu uz,
Biz size, siz bize dü man Zülâlî?

Cami, kiliseyi birle tirelim,
Bu halkı, oraya yerle tirelim,
Allah Allah diye dille tirelim,
Birdir, iki de il Sübhan Zülâlî.

Kenziya der, imân ederiz çünkü,
Bizlerde bu hayâl, nedir bu uyku,
ncil’den vafedem, sen Kur’an oku,
Tercümesi birdir, inan Zülâlî...²⁸

²⁸ Yunus Zeyrek, **Posoflu Zülâlî**, Ankara 2004, s. 119-124.